

1 JULAI, 2013

NAVALE NI VAKATAWA

KACIVAKA NA MATANITU I JIOVA

ME NUITAKI
O LOTU?

NA VALE NI VAKATAWA qo e vakalagilagia na Kalou o Jiova ni iLiuliu ni lomalagi kei na vuravura. E vakacegui ira na tamata ena itukutukutu vinaka ni sa voleka ni vakaotia na veika ca kece na Matanitu vakalomalagi ni Kalou, qai veisautaka na vuravura me parataisi. E uqeti keda meda vakabauti Jisu Karisito, ni a mate meda rawa ni bula tawamudu kina, sa veilitaki tiko vakatui ena Matanitu ni Kalou. E tekiu tabaki sara na mekesini qo mai na 1879, e sega tale ga ni tokona na veika vakapolitiki. E yavutaki sara ga ena iVolatabu.

O via kila eso tale na ivakamacala se mo vulica wale na iVolatabu?

Rai ena www.jw.org se volavola qai vakauta ina dua na katonimeli qo.

E VITI:
Jehovah's Witnesses
PO Box 23
Suva

E OSITERELIA:
Jehovah's Witnesses
PO Box 280
Ingleburn, NSW 1890

O rawa ni raica na lisi ni katonimeli kei na itikotiko kece e veiyasai vuravura ena www.jw.org/en/contact.

E sega ni voltaki na ivola qo. Ia e vakarautaki me dau caka tale ga kina na veivakavulici ena iVolatabu e vuravura raraba qai tokoni ena cau. Na tikinivolatabu kece mai na Vakatekiu ina Malakai e lavetaki mai na A/ Vol Tabu vakaViti, kei na tikinivolatabu kece mai na Maciu ina Vakatikila, e lavetaki mai na Vakadewa ni Vuravura Vou ni iVolatabu vaKirisi vaKarisito, vakavo ga ke vaktakilai toka.

The Watchtower (ISSN 0043-1087) is published semimonthly by Watchtower Bible and Tract Society of New York, Inc.; L. Weaver, Jr., President; G. F. Simonis, Secretary-Treasurer; 25 Columbia Heights, Brooklyn, NY 11201-2483, and in Australia by Watchtower Bible and Tract Society of Australia, 12-14 Zouch Road, Denham Court, NSW 2565. Periodicals Postage Paid at Brooklyn, NY, and at additional mailing offices. **POSTMASTER:** Send address changes to Watchtower, 1000 Red Mills Road, Wallkill, NY 12589-3299. © 2013 Watch Tower Bible and Tract Society of Pennsylvania. All rights reserved. Printed in Australia.

ULUTAGA LEVU

Me Nuitaki o Lotu?

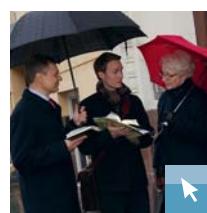
Na Cava mo Dikeva Tale Kina Nomu Lotu? TABANA E 3
Me Vakabibitaki ena Lotu na ILAVO? 4
Me Tokona o Lotu na IVALU? 5
E Veivakavulici Tiko o Lotu ena ITOVO SAVASAVA? 6
E Tiko e Dua na Lotu o Rawa ni NUITAKA? 7

ESO TALE NA ULUTAGA

Yavu ni Vuvale Mamara
—E Rawa ni Marautaki na iKarua ni Nomu Vakawati 8
Toro Voleka Vua na Kalou
—Ena “Vakamamautaka na Lomamuni” o Koya 11
E Veisautaka na Bula na iVolatabu 12
Veivosaki kei Taukeinivale
—E Kauaitaka na Kalou na Noda Rarawa? 14
Saumi na Taro Vakaivolatabu 16

WILIIKA NA KENA IKURI ENA INTERNET
www.jw.org

FREQUENTLY ASKED QUESTIONS ABOUT JEHOVAH'S WITNESSES

—Why Do You Call on People Who Already Have a Religion?

(Rawa ni wiliki ena vosa vakavalagi, rai ena ulutaga ABOUT US > FREQUENTLY ASKED QUESTIONS)

RAWA NI DOWNLOAD
NA MEKESINI QO
ENA INTERNET MO
WILIIKA SE ROGOCA

Na Cava mo Dikeva Tale Kina Nomu Lotu?

Kaya mada ke o tauvimate bibi qai vinakati mo sele. E bibi mo nuitaki vuniwai ni vakatau kina nomu bula. Vakacava e ka vakayalomatua mo vaqaqa na dede ni gauna a veiqraravi tu kina vakavuniwai?

E dodonu tale ga meda dikeva vinaka na lotu eda lewena. Ni na vakatau kina na noda veiwekani voleka kei na Kalou kei na noda rawata na bula.

E vakaraitaka vei keda o Jisu na ivakavuvuli meda kila kina ke dina se sega na lotu eda lewena. E tukuna: "Ena kilai na kau yadua ena dui vuadra." (Luke 6:44) Kena ivakaraitaki, ni o dikeva e dua na matalotu, na cava e vuataka? Vakacava o ira na iliu-liu ni lotu, era vakabibitaka ga na ilavo? Era muria vinaka na lewena na ivakavuvuli vakaivolatabu me baleta na ivalu kei na itovo savasava? Vakacava e tiko e dua na lotu e rawa ni nuitaki? Dikeva mada na ulutaga veitaravi qo.

"Ena kilai na
kau yadua ena
dui vuadra."

—Luke 6:44

Me Vakabitaki ena Lotu na iLavo?

O Estelle* e vitu na luvena, eratou vuvale daulotu. E kaya: "Au tukuna vua na italatala niu via vuli iVolatabu." Ia a sega ni vupei koya na italatala, mani vakatulewataka me kua ni lai lotu. E tomana: "Eratou vola mai na iliiliu ni lotu meu vakauta tiko ga yani na noqu soli. Au lai vakasamataka: 'Eratou sega ni via kila noqu sega ni dau lako yani i lotu, ratou vinakata ga na ilavo.'"

E kaya o Angelina, e dua na marama daulotu: "Era dua na gauna ni lotu, ena veisoliyaki vakatolu na veleti ni soli, qai vinakati me keimami soli. Era vinakata ga na ilavo. Au mani veinanuyaka: 'Qo e sega ni vakalou.'"

Vakacava na veimatalotu ena nomu yasayasa, era dau vakayagataka e levu na iwalewale mera rawa ilavo kina? E salavata kei na ka e kaya na iVolatabu na ka era cakava?

KA E KAYA NA IVOLATABU

E kaya o Jisu, a tauyavutaka na lotu vaKarisito: "E soli wale vei kemudou, dou solia wale tale ga." (Maciu 10:8) E sega ni dodonu me saumi na itukutuku e tu ena iVolatabu, me tu vakarawarawa tale ga vei ira era via kila.

Ia e vakailavotaki vakacava na ivavakoso ena imatai ni sentiuri?

Na tamata yadua ena solia "na ka e vakadeitaka e lomana, me kua ni cakava ena voraki se vuturi, baleta na Kalou e taleitaki koya e solia na

ka ena marau." (2 Korinica 9:7) E kaya na yapositolo o Paula: "Keitou cakacaka ena bogi kei na siga me kua kina ni keitou vakaicolacolataka e dua vei kemuni ena levu na ka vakailavo ena neitou tukuna vei kemuni na itukutuku vinaka ni Kalou." (1 Cesalonika 2:9) E dau cula valelaca o Paula me tokona na nona cakacaka vakaitalatala.—Cakacaka 18:2, 3.

VAKACAVA O IRA NA IVAKADINADINA I JIOVA?

Era dau soqoni na iVakadinadina i Jiova ena dua na vale veiganiti, e vakatokai me Kingdom Hall se Vale ni Soqoni. Era qarava vakacava na ka me saumi? Era sega ni dau veisoliyaka na veleti ni soli

Sala cava me vakailavotaki kina o lotu?

se ra kere ilavo. O ira era marautaka na ituvatuva vakayalo ena soqoni era rawa ni biuta nodra cau ena kato ni cau e tu ena Vale ni Soqoni.

Na taba ni mekesini qo kei na kena vakau e gadrevi kina na ilavo. Ia o na sega ni rogoca se raica nira kere ilavo me vakailavotaki kina nodra cakacaka. E kena inaki ga me vakatakila na ka dina ena iVolatabu.

Cava o nanuma: Na nodra cakava qori na iVakadinadina i Jiova era sa muria tiko na ka e tukuna o Jisu kei na ka era cakava na lotu vaKarisito taumada?

* Sa veisau eso na yaca ena ulutaga qo.

Based on U.S. Army photo

Me Tokona o Lotu na iValu?

A sotia tu o Alberto me voleka ni tini na yabaki. E kaya: "E dau masulaki keimami na neimami bete qai tukuna: 'Me tiko vata kei kemuni na Kalou.' Ia au lomatarotarotaka: 'Au na lai veivakamatei, ia e kaya na iVolatabu: 'Mo kua ni laba.'"'

A lewena tu o Ray na mataivalu e wai ena iKarua ni iValu Levu, qai tarogi nodra italatala: "O masulaki keimami me keimami qqa. La vakacava o ira na meca, era masulaka tale ga qori?" A qai tukuna na italatala nida sega ni kila na sala e cakacaka kina na Turaga.

De dua o na sega ni duavata kei na ka e tukuna na italatala, e levu tale ga e va qori na nodra rai.

KA E KAYA NA IVOLATABU

A tukuna o Jisu ni ivunau levu duadua ni Kalou, oya "mo lomana na kainomu me vaka nomu lomani iko." (Marika 12:31) Vakacava e vakavuvulitaka o Jisu ni o ira ga eda matatamata vata se da vakaitikotiko vata era kainoda? Seg. E tukuna vei ratou nona tisaiipeli: "Na ka qo era na kila kece kina ni dou noqu tisaiipeli, ke dou veilomani." (Joni 13:34, 35) Na vakasakiti ni nodra dau veilomani e kedra ivakatakilakila. Era tu vakarau mera *solibula* ena vukudra na tacidra, era sega tale ga ni *veivakamatei*.

Era muria vinaka na lotu vaKarisito taumada na veika e tukuna o Jisu. E kaya na *Encyclopedia of Religion*: "Era tukuna na qasenilotu taumada,

okati kina o Tertullian kei Origen, ni tabu vei ira na lotu vaKarisito mera veivakamatei, oya na vuna era sega ni curu kina ena mataivalu ni Roma."

VAKACAVA O IRA NA IVAKADINADINA I JIOVA?

Era veicati tu na veivanua era vakaitikotiko kina na iVakadinadina i Jiova, ia era kilai na iVakadinadina ena nodra saga mera veilomani tiko ga.

Era vakavulica beka na iliuli ni lotu na loloma dina vaKarisito?

Kena ivakaraitaki, ena 1994 mai Rwanda era veicati na yavusa na Hutu kei na Tutsi, ia era tawaveitovaki na iVakadinadina i Jiova. Era solibula mera taqomaki ira na tacidra era lewe ni dua tale na yavusa. E rua na iVakadinadina Hutu erau tobo ni rau vunitaki ira na tacidra era Tutsi. Era mani kaya e dua na ilawalawa sotia: "Drau na vakamatei ni drau vupei ira na Tutsi mera dro." Ka ni rarawa ni rau qai vakamatei.—Joni 15:13.

Cava o nanuma: Na ka era cakava qori na iVakadinadina i Jiova, e salavata beka kei na ka e tukuna o Jisu me baleta na nodra solibula ena vukudra na tacidra?

E Veivakavulici Tiko o Lotu ena iTovo Savasava?

E kaya o Sylvia e dau veiqraravi ena vale ni malumalumu: "Au vuli vata kei ira era kaya nira lotu. Ia era dau lawaki ena veitarogi ra qai dau vakayagataka na wainimategaga. E yacana wale ga na lotu."

E kaya e dua na turaga o Lionel: "Era dau qiri mai na noqu itokani vakacakacaka mera lasutaka nira tauvimate. Era dau lai lotu, ia e yacana wale ga, e vaka ga e dua na iyaya e ukuuku wale tu ga."

Sa vodi mai na sasaga ni lotu me veisautaka na nodra ivalalava na tamata. E levu nikua era "qarava na Kalou," ia e sega vei ira na "kena dina." (2 Timoci 3:5) Era sega ni vakaraitaki vinaka na nodra iliuliu ni lotu, era sega tale ga ni vakavulici ira na lewenilotu ena ivakasala vakaivolatabu me baleta na itovo savasava. Era nanuma kina e levu ni sega ni kauaitaka na Kalou na ka era cakava.

KA E KAYA NA IVOLATABU

E tukuna na iVolatabu ni dau kauaitaki keda na Kalou qai tarai koya na ka eda cakava. E "vakararawataki koya" mada ga nodra talaidredre na Isireli. (Same 78:40) Ia era na "marautaka vakalevu cake mai lomalagi" na nona veisau e dua mai na nona ivakarau ca. (Luke 15:7) Ni dua e vakatotomuria na itovo vakasakiti ni Tamada vakalomalagi, ena lomani koya vakalevu, cata na ka e cata na Kalou qai vinakata na ka e vinakata.—Emosi 5:15.

VAKACAVA O IRA NA IVAKADINADINA I JIOVA?

E tukuna na *Deseret News* ena siti o Salt Lake, Utah, e Merika, ni o ira na iVakadinadina i Jiova "era dau vukei ira na lewenivanua me vinaka nodra bula vakavuvale, mera dau veivukei qai daudina." E tomana: "Era dau saga mera muria na ivakatagedegede ni bula savasava. Era vakabauta tale ga ni na vakaleqa na nodra veiwekani kei na

Vakacava o ira na iliuli ni lotu era sa bau vukei ira nodra lewenilotu mera muria na ivakatagedegede savasava ni Kalou?

Kalou na vakatavako, gunusivia, vakayagataki ni wainimategaga, veimauilavo, veiyacovi vakasisila kei na veimoceri vakamataqali vata."

E vukei ira vakacava na iVakadinadina na nodra vulica na itovo ni Kalou? E tukuna o Sylvia, sa cavuti oti mai: "E takalevu ena vanua ni cakacaka na veidabui, qai rawarawa meda vakamuai kina. Ia na noqu mai kila ni cata o Jiova* na veidabui, e uqeti au meu cakava na ka dodonu. Au marau qai lomavakacegu." E vakadeitaka o Sylvia ni nona bulataka na ka e vakabauta e vinaka kina nona ivakarau ni bula.

* O Jiova na yaca ni Kalou e volai ena iVolatabu.

E Tiko e Dua na Lotu o Rawa ni Nuitaka?

Vakacava mo tarogi ira na iVakadinadina i Jiova na vuna era nuitaka kina na nodra lotu?

De dua ena dredre mo nuitaka e dua tale na lotu ni sega mada ga ni vakacegui iko na lotu o lewena tiko. Ia e tiko e dua na lotu o rawa ni nuitaka. Ni se bula voli e vuravura o Jisu, a vakavulica e dua na ilawalawa yalodina mera muria na ivakatagedegede ni Kalou. Era tiko tale ga nikua na imuri dina i Karisito, era saga mera muria na ivakavuvuli vaKarisito. O na kilai ira vakacava?

E kaya o Estelle, a cavuti ena dua na ulutaga sa oti: "Au sa qai kila na iVolatabu nira vakavulici au na iVakadinadina i Jiova. Sa qai matata vei au na ka e kaya na Joni 8:32: 'Oni na kila na ka dina, na ka dina ena qai sereki kemuni.'"

E kaya tale ga o Ray, sa cavuti oti mai: "Niu vulica na iVolatabu kei ira na iVakadinadina i Jiova, au sa qai kila ni sega ni vakavuna na Kalou na rarawa eda sotava tiko. Au lomavakacegu niu kila ni tiko na vuna e vakalaiva kina na Kalou me yaco na veika ca, e yalataka tale ga ni sa voleka ni vakaotia."

E ka ni sasaga meda caka dodonu nida maliwai ira e lolovira nodra ivakarau ni bula, ia e se rawa ga nida yalodina. E levu nikua e vinakati mera vulica na iVolatabu ni na yaga ena nodra bula. Qori na vuna era dau veivakavulici kina ena iVolatabu na iVakadinadina i Jiova vei ira e vica vata na milioni e veiyasa i vuravura, ia e sega ni saumi. E levu era sa vulica tiko e veimacawa na iVolatabu, era sa toro voleka vua na Dauveibuli, era sa marautaka tale ga na nodra bula.*

Ke o sotavi ira na iVakadinadina i Jiova, vakacava mo taroga na vuna era nuitaka kina na nodra lotu? Dikeva nodra ivakavuvuli kei na veika era kilai kina. O sa na qai kila se lotu cava o rawa ni nuitaka. ■

* Me ikuri ni ivakamacala, raica na ivola *Na Cava Sara Mada e Kaya na iVolatabu?* tabaka na iVakadinadina i Jiova.

E Rawa ni Marautaki na iKarua ni Nomu Vakawati

HERMAN:* “A mate ena kenisa o watiqu ni oti e 34 na yabaki neirau vakawati. Au mani vakawatitaki Linda, qai dau nanuma niu dau vakatauvatani koya kei watiqu e liu. Sa qai ikuri ga ni leqa na nodra dau weroka na noqu itokani na veika vinaka e dau kilai kina o watiqu e liu, qori e vakararawataki Linda sara ga.”

LINDA: “Ni keirau vakawati kei Herman, au nanuma ni na sega ni lomani au me vakataki watina e liu. E dau lomani koya qai vakademeni koya. Au dau veinanuyaka se na cakava tale ga qori vei au se sega.”

A veisere o Linda kei watina e liu, dua na ka na nona marau ni vakamautaki Herman. Ia me vaka ga erau tukuna ena itekivu ni ulutaga qo, eso na ituvaki dredre ena basika ena ikarua ni vakawati.[#]

* Sa veisau eso na yaca.

[#] Ena duidui na ituvaki e sotava o koya e vakawati tale ni mate na kena isa se veisere. Ena veivuke na ulutaga qo ena ka me cakava e dua me dei na ikarua ni nona vakawati.

Ke o vakawati tale, e vakacava na nomu rai me baleti watimu ena gauna qo? E kaya o Tamara, a vakawati tale ni oti e tolu na yabaki nona veisere: “Ni o vakawati ena imatai ni gauna, o nanuma ni na dei na nomu vakawati. Ia ena sega ni va qori nomu rai ni o vakawati tale, o na vakasamatata tiko ga na leqa a yaco ena imatai ni nomu vakawati.”

Ia e levu era marautaka tiko ena gauna qo na

ikarua ni nodra vakawati. Na cava era cakava me dei qai marautaki kina na nodra vakawati? Dikeva mada qo e tolu na ituvaki dredre, kei na sala e rawa ni veidusimaki kina na ivakavuvuli vakaivolatabu.*

KENA IMATAI: VAKATAUVATANI WATIMU KEI WATIMU E LIU.

E kaya o Ellen, mai Sauca Aferika: "Ni keirau dau gade kei watiqu ena gauna qo ena vanua vata ga keirau dau gade tu kina kei watiqu e liu, au dau nanumi koya sara ga. So na gauna au dau vakatauvatani rau." Ena yasana adua, o na rairai sega ni taleitaka nona dau talanoataka o watimu na imatai ni watina.

VAKATUTU: Mo namaka ni na taura toka na gauna me qai guilecava o watimu na watina e liu, vakabibi ke balavu na gauna erau vakawati tu kina. Eso mada ga era kaya nira kilalecataki watidra ena gauna qo nira kacivi ira ena yacai watidra e liu! Na cava mo cakava ke o sotava na ituvaki va qori? E kaya na iVolatabu mo "dauveikauaitaki." —1 Pita 3:8, *New Century Version*.

Kua ni vuvutaki watimu ke talanoataka na imatai ni nona vakawati. Ke via talanoataka, mo kauaitaka na ka e tukuna. Kua ni totolo mo nanuma ni vakatauvatani iko o watimu. E kaya o Ian, a vakawati tale ena tini na yabaki sa otí: "E sega ni vakatabuya o Kaitlyn meu talanoataka e dua na ka me baleti watiqu e liu. E raica ga me dua na sala e kilai au vinaka kina." Na ivakarau ni veivosaki va qori drau na veivolekati kina vakaveiwatini.

Mo dau kauaitaka nona itovo vinaka o watimu. E macala ni na sega ni tautauvata sara kei watimu e liu. Ia e tiko eso tale na ka e vinaka kina. Mo saga gona mo drau veivolekati tiko ga, "[kua] . . . ni vakatauvatani koya kei na dua tale," vakasamataka ga na veika vinaka me baleti koya qai vakaraitaka ni o domoni koya dina. (Kalatia

* Me ikuri ni ivakamacala me baleta na veika dredre e sotavi ena nodra susugi na gone ena vuvale vakacobecabe, raica na ulutaga: "Na Veika Dredre e Sotavi ena Vuale Vakacobecabe" ena itabataba ni *Yadra!* ni Julai-Seviteba 2012, tabaka na iVakadindina i Jiova.

6:4) E kaya e dua na turaga na yacana o Edmond, sa vakawati tale: "Na nomu veitokani kei na dua, ena sega ni tautauvata kei na dua tale, e va tale ga qori ni o sa vakawati tale."

Na cava mo cakava me kua ni vakaleqa kina nomu vakawati na nomu dau vakasamataki watimu e liu? E kaya o Jared: "Au vakamacalataka vei watiqu ni so na gauna au dau vakananuma na veika totoka keirau cakava vata kei watiqu e liu. Ia sa otí na gauna qori. Au sa marautaka noqu vakawati ena gauna qo."

TOVOLEA QO: Tarogi watimu ke dau rarawataka na gauna o talanoataka kina na veika me baleti watimu e liu. Saga mo kila na gauna cava e sega ni veiganiti kina mo talanoataka na veika me baleti watimu e liu.

KENA IKARUA: SEGA NI KILAI WATIMU NA NOMU ITOKANI E LIU.

E kaya o Javier e dua na turaga a vakawati tale ni otí e ono na yabaki nona veisere: "Ni keirau se qai vakamau ga, e tukuna o watiqu nira dau vakalewai koya eso na noqu itokani." E duidui na ka e sotava o Leo. E kaya: "So na gauna au rogo sara tu ga, era tukuna eso vei watiqu nira taleitaki watina e liu!"

VAKATUTU: Vakasamataka mada na vuna era tukuna kina ya. E kaya o Ian sa cavuti otí mai: "De dua e dau dredre vei ira eso mera ciqoma e dua tale era sega ni veikilai vinaka me vaka-taki watina e liu." Koya gona, saga mo "yalorawarawa, . . . qai yalomalua sara vei ira kece" na tamata. (Taito 3:2) Ni o vakawati tale, ena rairai veisau na nodra rai na nomu vuvale kei na nomu itokani. Sa na so tale nomu itokani vou. E kaya o Javier, sa cavuti otí mai: "Ni otí toka e dua na gauna neirau vakawati, keirau saga me vinaka tale neirau veimaliwai kei ira na neirau itokani e liu." E tomana: "Keirau dau saga me so tale na neirau itokani, qori na ka e vuksi keirau vakalevu."

Vakasamataka se na tarai watimu vakacava nomu dau galeleti ira nomu itokani e liu. Kena

Drau cakava eso na ka
ena vakaduavatataki
kemudrau vakaveiwatini

VAKATUTU: Veivosakitaka kei watimu na ka o dau leqataka. E kaya na iVolatabu: “Ni sa sega na bose, sa sega ni yaco na ka e nanumi.” (Vosa Vakaibalebale 15:22) Ni rau cakava qori o Andrew kei Riley, erau veinuitaki kina. E kaya o Andrew: “Keirau duavata kei Riley ni sega ni iwali ni leqa na veisere. Au sa qai nuitaki koya ga vakaoti.”

Ke a sega ni yalodina vei watimu o watina e liu, saga ena nomu vinaka taucoko me nuitaki iko. Kena ivakaraitaki, erau duavata o Michel kei Sabine me rau tukuna ke rau veivosaki kei na watidrau e liu. E kaya o Sabine: “Keirau nuidi qai lomavakacegu ni keirau cakava qori.”—Efeso 4:25.

TOVOLEA QO: Yalana nomu veitalanoa kei na dua e sega ni watimu, ni drau tiko taurua, ni drau veivosaki ena talevoni, se na internet.

E levu era vakawati tale era sa marautaka tiko ena gauna qo na nodra bula vakawati, o rawa tale ga ni va qori. O sa na kila vinaka na veika o lekata ena nomu vakawati e liu. E kaya o Andrew sa cavuti otí mai, “dua na ka noqu marau niu mai vakawatitaki Riley. Sa otí qo e 13 na yabaki nei-rau vakamau, keirau sa qai veivolekatí ga vaka-veiwatini, keirau sega ni vinakata me seavu.” ■

ivakaraitaki, ke o rogoca ni veivosakitaki eso na ka me baleti watimu e liu, mo lewa vinaka na ka o tukuna me kua kina ni nanuma o watimu ni beci. E kaya e dua na vosa vakaibalebale ena iVolatabu: “Na vosa vakalalia e vaka na isua ni iseleiwaui, ia na yamedra na vuku ena qarauna na ka era tukuna. Ena veivakabulai na nodra vosa.” —Vosa Vakaibalebale 12:18, *Holy Bible—Easy-to-Read Version*.

TOVOLEA QO: Vakasamataka vinaka eso na soqo o nanuma ni na sega ni veiganiti mo drau lako kina. Ke ra taroga eso na veika me baleti watimu e liu, drau veivosakitaka rawa na sala mo drau sauma kina.

KENA IKATOLU: DREDRE MO NUITAKI WATIMU NI A SEGÀ NI YALODINA O WATIMU E LIU.

Ni biuti Andrew o watina erau vakamau sara kei Riley. E kaya o Andrew: “Au leqataka ni dua na siga ena biuti au tale ga o watiqu. De dua ena nanuma o Riley niu sega ni lomani koya me vakataki watina e liu, qai lai vakawati tale.”

TAROGI IKO MADA . . .

- Na cava eso na itovo talei nei watiqu au taleitaka?
- Au na vakaraitaka vakacava niu dokai watiqu tiko ga ke veivosaki-taki eso na ka me baleti watiqu e liu?

Ena “Vakamamaautaka na Lomamuni” o Koya

Vakacava e kauaitaki keda dina o Jiova, se vakawaletaka na rarawa eda sotava? Ena vakacegui keda na kena isau ena iVolatabu. Na Kalou e kauaitaki keda dina na kawatamatata, qai vinakata meda marautaka na bula. E vinakata mada ga mera marautaka vakatautauvata na tamata vinaka kei na tamata ca na veika totoka e vakarautaka. Meda dikeva mada na ka e tukuna na yapositolo o Paula.

—Wilika Cakacaka 14:16, 17.

Ni vosa tiko vei ira era sega ni qarava na Kalou ena siti o Lisitira, e kaya o Paula: “Ena veitabatamata sa oti, a vakatarai ira na veimatanitu [na Kalou] mera cakava na ka ga era vinakata, ia e raici votu na ivakadinadina ni nona caka vinaka tiko ga, e vakatauca vei kemuni na uca mai lomalagi, e solia na gauna vinaka ni tamatusuki, qai vakamamaautaka na lomamuni ena kakana kei na marau.” Na cava e vakaibalebaletaka tiko o Paula?

O ira mai Lisitira era dauteitei ra qai tu ena vanua bulabula. Era kila gona na ka e tukuna tiko o Paula. Ia e vakadreti ira o Paula ni vakavuna na Kalou na tau ni uca kei na vula e vuavuvinaka kina na nodra itei. Ni levu na ka era tamusuka ra qai marautaka na kakana totoka, era sa vakila sara tiko ga na nona yalovinaka na Kalou.

Eda rawa ni vulica e levu na ka me baleta na Kalou o Jiova ena vosa i Paula vei ira mai Lisitira.

E solia vei keda o Jiova na galala ni vakatulewa. Dikeva ni vakatarai ira na veimatanitu o Jiova mera “cakava na ka ga era vinakata.” E tukuna e dua na ivoladusidusi vei ira na dauvakadewa iVolatabu, ni vosa qori e rawa ni vakaibalebaletaka mera “caka lomadra” se “cakava na ka era nanuma ni donu.” E sega ni vakasaurarataka e dua o Jiova me so-kaloutaki koya. E solia vei keda na galala ni vakatulewa, oya meda digitaka na ivakarau ni bula meda muria.—Vakarua 30:19.

E vinakata o Jiova meda kilai koya. E kaya o Paula, ni laurai “votu na [nona] ivakadinadina.” E kaya na ivoladusidusi se qai cavuti oti mai, ni vosa qori e rawa ni kena ibalebale ni “vakadinadinataka sara ga vei keda se mataqali Kalou vakacava o koya.” Era vakadinadinataka na ibulibili ni Kalou na “veika tawarairai me baleti koya,” wili kina na nona yalovinaka, vuku, kaukaua, kei na loloma. (Roma 1:20) E vakaraitaka o Jiova e levu na ka me baleti koya ena iVolatabu. (2 Timoci 3:16, 17) Vakacava e vakadinadinataka qori ni vinakata meda kilai koya?

E vinakata mada ga mera marautaka vakatautauvata na tamata vinaka kei na tamata ca na veika totoka e vakarautaka

E vinakata o Jiova meda marau. E kaya o Paula ni ‘vakamamaautaka na lomada ena kakana kei na marau.’ O ira mada ga era sega ni via kilai Jiova era rawa ni mamau ra qai marau ena so na gauna. Ia na Kalou e vinakata meda vakila na marau dina qai tawamudu. Ena rawa qori ke da vulica na ka dina me baleta na Kalou da qai bulataka.—Same 144:15; Maciu 5:3.

E yaga vei keda e veisiga na nona yalovinaka o Jiova. Vakacava mo vulica e levu tale na sala o rawa ni vakaraitaka kina ni o vakavinavinakata na Kalou e ‘vakamamaautaka na lomamu ena kakana kei na marau’? ■

TALANOATAKA
O JUKKA SYLGREN

SUCU:
1966

VANUA:
FINILADI

KA E KILAI KINA:
**DAUVALATAKA NODRA
TAQOMAKI NA MANUMANU**

“Au sa qai kila ni sega ni noqu itavi meu veisautaka na ituvaki ni vuravura qo”

NOQU BULA E LIU: Keitou tiko ena siti o Jyväskylä, ena loma kei Finiladi. Au dau taleitaka na veika bula niu se gone. Keitou dau lai sarava vakavuvale na veikauhoa totoka kei na drano e voleka ena neitou itikotiko. Au taleitaka ira tale ga na manumanu niu se gone; au dau roqota na pusi kei na koli! Niu sa uabula, au rarawataka na nodra dau vakalolomataki na manumanu. Au lai lewena sara e dua na isoqosoqo e dau valataka nodra vakalolomataki na manumanu.

E levu na ka keimami cakava me tarovi kina na nodra vakalolomataki na manumanu. Keimami vakarautaka eso na ivola, keimami tayabe ena neimami kudrudevaka na kena dau volitaki na kulinimanumanu, kei na nodra vaka-yagataki na manumanu ena vakadidike vakasaenisi. Keimami tauyavutaka e dua tale na isoqosoqo ni nodra taqomaki na manumanu. Era sega ni taleitaka na vakailesilesi na ka keimami cakava ni sa rui sivia tale. Levu na gauna au vesu qai veilewaitaki.

Au dau rarawataka tale ga na veika vakaloloma e yacotu e vuravura. Au lai lewena eso tale na isoqosoqo, wili kina na Amnesty International kei na Greenpeace. Au tokona vakalevu na nodra sasaga. Au valataka na nodra dodonu na dravudravua, waloloi, kei ira na vakaloloma.

Toso na gauna, au qai kila niu na sega ni rawa ni veisautaka na ituvaki e yacotu e vuravura. Era sa walua rawa na isoqosoqo qori eso na leqa lalai, ia era sega ni walua rawa na leqa lelevu. Au raica ni sa qai ca ga vakalevu na ituvaki ni vuravura qo, ra qai sega ni bau kauai kina na tamata. Au yalolailai sara ga.

VEISAUTAKI AU NA IVOLATABU: Dua na ka noqu rarawa ni sa dreve na noqu sasaga, au mani saga meu kila na Kalou

kei na iVolatabu. Au a vulica tu na iVolatabu kei ira na iVakadinadina i Jiova. Era dau kauaitaki au, ia au sega ni bau vakasamataka ena gauna qori meu veisautaka na noqu ivakarau ni bula. E rairai sa kena gauna qo meu veisau.

Niu tekivu wilika na iVolatabu au vakila sara ga na vakacegu. E levu sara na ka au wilika kina me baleta na nodra dau karoni na manumanu. Kena ivakaraitaki, e tukuna na Vosa Vakabalebale 12:10: "Na tamata vinaka ena taqomaka na nona manumanu." (*Good News Translation*) Au dikeva tale ga ni sega ni vakavuna na Kalou na leqa e yaco tu e vuravura. Sa qai ca ga na ituvaki kei vuravura ni levu era sega ni muria nona veidusimaki. E uqeti au sara ga na loloma i Jiova kei na nona vosovoso vakadede.—Same 103:8-14.

Au mani volavola vei ira na iVakadinadina i Jiova ena noqu vakayagataka na kuponi ni mekesini meu kerea kina na ivola *Na Cava Sara Mada e Kaya na iVolatabu?* Segu ni dede rau sikovi au mai e dua na veiwatini iVakadinadina, au mani vakan-donuya nodrau veisureti meu vulica na iVolatabu. Au sa dau tiko tale ga ena nodra sokalou ena nodra Vale ni Soqoni. Qori e vakavuna meu taleitaka na ka au vulica tiko ena iVolatabu.

E vuksi au na iVolatabu meu veisautaka noqu ivakarau ni bula. Au sa muduka na vakatavako, gunusivia, vosavosa ca, qai savasava na kequ irairai. Au dokai ira na veiliutaki. (Roma 13:1) Au sa biuta tale ga na noqu ivakarau ni bula vakasisila au a bobula tu kina.

E sega ni rawarawa meu biuta na isoqosoqo au lewena tu. Au nanuma niu sa liumuritaki ira keu vakacegu mai na cakacaka. Ia niu vulica na iVolatabu au kila kina ni Matanitu ga ni Kalou ena veisautaka na ituvaki kei vuravura. Au vakadeitaka niu na tokona na veika e vauca na Matanitu qori, qai vuksi ira eso tale mera mai kila.—Maciu 6:33.

KENA YAGA: Au dau veivakaduiduitaki tu e liu. Au dau vinakata tale ga me saumi vei ira na tamata ca na ka era cakava. Ia e vuksi au na

iVolatabu meu veisautaka noqu rai, meu lomani ira na tamata kece. (Maciu 5:44) Dua na sala au vakaraitaka kina na loloma qori, oya na noqu vunautaka na itukutuku vinaka ni Matanitu ni Kalou vei ira eso tale. Au marau ni cakacaka totoka qo e veivakacegui, vakavu marau, qai vakadeitaka vei ira na tamata ni sa voleka ni veisau na ituvaki ca qo.

Au lomavakacegu niu dau nuitaki Jiova ena noqu leqa. Au vakadeitaka ni na sega ni vaka-laiva na Dauveibuli mera vakalolomataki na kawatamata kei na manumanu me tawamudu, se me vakacacani tiko ga na vuravura totoka qo. Ena yasana adua, ena vakayagataka na nona Matanitu me veisautaka na ituvaki ca kei vuravura. (Aisea 11:1-9) Dua na ka na noqu marau niu mai kila na ka dina qori, kei na noqu vuksi ira eso tale mera kila tale ga. Au sa qai kila ni sega ni noqu itavi meu veisautaka na ituvaki ni vuravura qo. ■

E Kauaitaka na Kalou na Noda Rarawa?

Qo e dua na ivakaraitaki ni ka e rawa ni veivosakitaka kei taukeinivale e dua na iVakadinadina i Jiova. Kaya mada e gole yani ina vale nei Miri o Sala e dua na iVakadinadina.

NA CAVA E VAKALAIWA KINA NA KALOU MEDA RARAWA?

Sala: Au veisoliyaka tiko mai e dua na tikidua, kena ulutaga *O Via Kila na ka Dina?* Qo na nomu ilavelave.

Miri: Qori na ka ni lotu?

Sala: Io. E tiko qo e ono na taro. Na taro cava o—

Miri: Wawa! O na vakalusia ga nomu gauna.

Sala: Baleta?

Miri: Au sega ni vakabauta na Kalou.

Sala: Au marautaka ni o vakaraitaka mai vaka-dodonu. E dau va qori tu ga nomu rai?

Miri: Sega. Au dau lai lotu niu se gone, ia qo sa sega.

Sala: Oi. Isa, na yacaqu o Sala.

Miri: O au o Miri.

Sala: Au marau ni daru sota nikua.

Miri: Vinaka na veisiko mai.

Sala: Au sega ni via vakasaurarataki iko Miri mo veisautaka na nomu vakabauta. Ia au kauai ga ni o tukuna ni o sega ni vakabauta na Kalou. Dua na vuna?

Miri: Io. A laucoqa o tinaqu ena 17 na yabaki sa oti.

Sala: Isa. A mavoa levu?

Miri: Io, sa paralase tu qo.

Sala: Au kila ni o rarawatata sara ga qori.

Miri: Io, dua na ka noqu rarawa. Qori na vuna au dau taroga kina: Ke bula dina na Kalou, na cava e vakalaiva kina meda rarawa?

E CALA KE DA TAROGA NA VUNA?

Sala: E sega ni cala ke va qori nomu rai. E kena ivakarau ga meda via kila na vuna eda rarawa kina. Eso mada ga na tagane kei na yalewa yaldo-dina ena gauna vakaivolatabu era dau vaqaqa tale ga qori!

Miri: E dina?

Sala: Io. O via raica e dua na kena ivakaraitaki ena iVolatabu?

Miri: Io.

Sala: Dikeva na ka a taroga na parofita yaldo-dina o Apakuki vua na Kalou ena Apakuki, wase 1, tikina e 2 kei na 3: "A cava na kena dede, kemuni Jiova, me'u sa tagi, ka kemuni sa sega ni rogoca? au sa tagi vei kemuni e na vuku ni valavala kaukauwa, ia ko ni sa sega ni ia na vei-vakabulai? A cava ko ni sa vakatakila kina vei au na ca?" Vakacava e tautauvata tale ga qori kei na ka o taroga?

Miri: Io.

Sala: E sega ni cudruvi Apakuki na Kalou ni taroga qori, se tukuna vua ni lailai nona vakabauta.

Miri: Sa dina!

E CATA O JIOVA NA RARAWA

Sala: E vakavuvulitaka na iVolatabu ni kauai-taka na Kalou na veika rarawa eda sotava.

Miri: E kauai dina?

Sala: Meu vakaraitaka mada vei iko e dua na kena ivakaraitaki ena Lako Yani 3:7. Kerekere wilika mada mai.

Miri: Sa donu. E kaya: "A sa kaya ko Jiova, au sa raica dina na nodra rarawa na noqu tamata, era sa tiko mai Ijipita, ka'u sa rogoca talega na nodra tagi e na vukudra era sa lesia vakabibi na nodra cakacaka; ni'u sa kila na nodra rarawa."

Sala: Vinaka. O raica rawa e keri ni kauaitaka na Kalou na nodra rarawa na nona tamata?

Miri: Io.

Sala: E sega ni raica wale tu ga na ka eda sotava. Raica tale mada na iotioti ni tikina ena tikini-volatabu qori. E kaya na Kalou: "Ni'u sa kila na nodra rarawa." Ena cavuta beka qori qori e dua na Kalou e dau veivakalolomataki?

Miri: Segá.

Sala: E macala e keri ni Kalou e sega ni raica wale ga na noda rarawa, e vakararawataki koya sara ga.

Miri: Oi sa dina.

Sala: Ni o vakasamataka tiko qori, daru raica tale mada e dua na ivakaraitaki. E vakamacalataki qori ena Aisea 63:9. E tukuna na imatai ni cegu: "E na nodra rarawa kecega sa rarawa *kina ko koya*." E vakaraitaka beka qori ni tarai Jiova na rarawa era sotava na nona tamata?

Miri: Io, vaka vei au.

Sala: Miri, ke sa va qori, kena ibalebale e kauaitaki keda dina na Kalou, e sega tale ga ni taleitaka meda rarawa. E rarawa ena gauna eda rarawa kina.

NA CAVA SA RUI DEDE KINA?

Sala: Ni bera niu gole, au via vakaraitaka ga e dua tale na tikina.

Miri: Sa donu.

Sala: Dikeva mada na ka e tukuna na iVolatabu me baleta na kaukaua ni Kalou. E vakamacalataki ena Jeremaia 10:12. Kerekere wilika mada.

Miri: E kaya: "Sa bulia na vanua ko koya e na nona kaukauwa, ka vakataudeitaki vuravura e

na nona vuku, ka tevuka yani na lomalagi e na nona yalomatua."

Sala: Vinaka. Vakasamataka mada na ka e tukuni tiko e keri. Sa wacava na levu ni kaukaua e tu vua na Kalou me bulia na lomalagi kei na vuravura kei na ka kece era tu kina, se vakacava?

Miri: Dina sara ga.

Sala: Ke tu vua na Kalou na kaukaua me bulia na veika era tu wavokiti keda, e macala ga ni tu tale ga vua na kaukaua me na vakaotia na veika rarawa eda sotava, se vakaevei?

Miri: Io.

Sala: Kena ivakaraitaki ga o nomu Na. Na cava o rarawataka kina na ituvaki mosimosi e sotava tiko?

Miri: Niu lomani koya.

Sala: Ke tiko vei iko na kaukaua, o na vakaotia na nona rarawa?

Miri: Io.

Sala: Vakasamataka mada qori. E tukuna na iVolatabu ni kauaitaka noda rarawa na Kalou, e lomani keda, qai levu na nona kaukaua. Ia e vosota voli na Kalou qai *segá* ni yalototolo me vakaotia na noda rarawa.

Miri: Au sega ni bau vakasamataka tu va qori.

Sala: O nanuma ni tiko na vuna vinaka e vakalaiva kina meda sotava na rarawa?*

Miri: Io, de dua.

Sala: Vakacava meu lesu tale mai ena dua na gauna me daru veitalanoataka na ulutaga qori?

Miri: Au na marautaka sara ga. # ■

* Me ikuri ni ivakamacala, raica na wase 11 ni ivola *Na Cava Sara e Kaya na iVolatabu?* tabaka na iVakadinadina i Jiova.

Ena qai vakamacalataki ena dua tale na ulutaga e muri na vuna e vakalaiva kina na Kalou meda sotava na rarawa.

O dau lomatarototaka tu e dua na ulutaga mai na iVolatabu? O via kila na ka era vakabauta na iVakadinadina i Jiova kei na nodra ivakarau ni sokalou? Ke vakakina, taroga e dua na iVakadinadina i Jiova. Era na marau mera vakamacalataki vei iko na kena isau.

E rawa nida bula tawamudu?

A bula o Atama me vica vata na senitiuri. Toso na gauna, a qase mani mate sara. Tekivu mai na gauna qori, levu era saga mera tarova na bula va-qase, ia era sega ni rawata. Baleta na cava? A valavalala ca o Atama ni talaidredre vua na Kalou, e vakavuna me qase qai mate. Eda qase tale ga ni vakadewa vei keda o Atama na ivalavalala ca, e kena isau na mate.—**Wilika Vakatekivu 5:5; Roma 5:12.**

Meda rawa ni bula tawamudu, ena gadrevi na ivoli. (Jope 33:24, 25) Na ivoli e kena inaki me sereki kina e dua na ka e vesu tu. Ia o keda, ena vinakati meda sereki mai na ivau ni mate. (Lako Yani 21:29, 30) Eda sereki gona ni mai mate ena vukuda o Jisu.—**Wilika Joni 3:16.**

Eda na rawata vakacava na bula tawamudu?

E tiko ga o ira era na sereki mai na tauvimate kei na qase. O ira na talaidredre vua na Kalou me vakataki Atama, era na sega ni bula tawamudu. Era na bula tawamudu ga o ira e vosoti na nodra ivalavalala ca.—**Wilika Aisea 33:24; 35:3-6.**

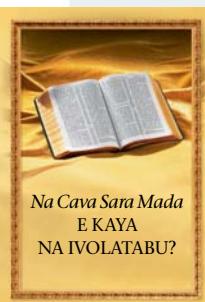
E vinakati meda cakava e dua na ka me rawa ni vosoti kina noda ivalavalala ca. E bibi meda kila na veika e baleta na Kalou ena noda vulica na nona Vosa na iVolatabu. Ena vakavulici keda me vinaka na ivakarau ni noda bula, eda na kila na sala me vakadonui keda kina na Kalou, meda rawata tale ga na bula tawamudu.—**Wilika Joni 17:3; Cakacaka 3:19.**

WILIKI E LEVU TALE NA ISAUNITARO
VAKAIVOLATABU ENA INTERNET

Na isolisol i cava sa
vakarautaki meda sereki
kina mai na ivau ni mate?

Me ikuri ni
ivakamacala,
raica na wase 3 ni
ivola qo, tabaka na
iVakadinadina i Jiova

Na Cava Sara Mada
E KAYA
NA IVOLATABU?

E rawa ni
download na
mekesini qo kei
na ka makawa

Raica ena internet
na iVolatabu ena
rauta na 50
na vosa

Visit www.jw.org,
or scan code

WP13.07/01-FN
130421